

vzw Amber

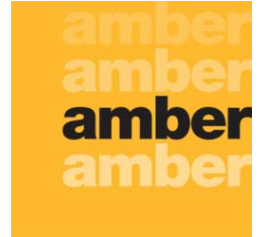
Ambulante Begeleidingsdienst Regio Leuven

Context Begeleiding (CB)

Context Begeleiding Autonom Wonen (CBAW)

Tiensesteenweg 88, 3360 Korbeek-Lo

Tel: 016/23.50.94 Fax: 016/23.06.40

**PEDAGOGISCH PROFIEL VAN DE MODULE
BREEDSPORIGE CONTEXTBEGELEIDING
CB**

September 2015

Inhoudstafel

1	Doelgroep van de module CB	3
1.1	Omschrijving van de doelgroep	3
1.2	Indicaties	3
1.3	Contra-indicaties	3
1.4	Grenzen aan de werkvorm CB	4
2	Doelstelling van de module CB	5
3	Theoretische achtergrond en wetenschappelijke ondersteuning van de module CB	5
3.1	Oplossingsgericht werken en systeemtheorie, samengebracht in 'Gezin Centraal'	5
3.2	Vermaatschappelijking van de zorg	6
4	Basishouding van de begeleiders in de module CB	7
4.1	Gezinsgericht en emancipatorisch werken	7
4.2	Netwerkgericht werken	8
5	Pedagogisch kader: hoe kijken wij naar opvoeding	9
6	Begeleidingsmethodieken in de module CB	10
6.1	Methodieken van gezinsgericht en emancipatorisch werken	10
6.2	Exploreren en activeren van het persoonlijk en professioneel netwerk	11
6.3	Ervaringsleren	15
7	Begeleidingsverloop van de module CB	17
8	Aanmelding	18
9	Nazorg	18
10	Situering van CBi ten opzichte van andere modules CB binnen vzw Amber	18

1 Doelgroep van de module CB

1.1 Omschrijving van de doelgroep

Breedsporige contextbegeleiding richt zich op **gezinnen met kinderen** (van 0 tot 18 jaar) waarbij er sprake is van een problematische opvoedingssituatie (POS) of waarbij een jongere een als misdaad omschreven feit pleegde (MOF). De opvoedingsproblemen kunnen op zich staan, maar veelal zijn ze verweven met moeilijkheden op andere domeinen, zoals financiële en/of huisvestingsproblemen, problemen in de partnerrelatie, problemen in de interacties tussen gezin en omgeving. Niet zelden kampen deze gezinnen reeds een lange tijd -over meerdere generaties heen- met diverse en complexe problemen.

1.2 Indicaties

Wanneer sprake is van volgende indicaties, kan de CB-begeleiding worden opgestart:

- Er zijn bezorgdheden op vlak van **opvoeding en ontwikkeling** van de kinderen.
- Er is voldoende **veiligheid** in het gezin of de gezinsleden zijn bereid te werken aan het herstellen van de veiligheid. Als iemand (ouders, begeleiders, consulent of andere betrokkenen) zich zorgen maakt over de fysieke, seksuele of emotionele veiligheid in het gezin, wordt het vergroten van de veiligheid het eerste doel in de begeleiding.
- De gezinsleden willen starten met een begeleiding en **evolueren naar een engagement** om te werken aan hun opvoedingsdoelen.
- De gezinsleden hebben een **tijdelijk verminderde draagkracht** door de problemen. Er zijn voldoende mogelijkheden aanwezig om de opvoedingsproblemen aan te pakken. Vragen op andere domeinen kunnen aan bod komen maar zijn niet de focus van de begeleiding. Het evenwicht tussen draagkracht en draaglast is ernstig verstoord omwille van problemen of beperkingen op andere levensdomeinen dan opvoeding.
- De gezinsleden **spreken of begrijpen Nederlands**. Franstalige en Engelstalige begeleidingen zijn mogelijk.

De breedsporige contextbegeleiding is een aanbod binnen de **rechtstreeks toegankelijke hulpverlening** (RTH) Dit betekent dat gezinnen of betrokken hulpverleners rechtstreeks bij ons kunnen aanmelden. Er is geen toegangsticket nodig van de Integrale Toegangspoort (ITP). De aanmeldingen kunnen gebeuren door het gezin, door betrokken hulpverleners (bv. Het Centrum LeerlingBegeleiding (CLB), het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG), een revalidatiecentrum, Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW), Kind en Gezin, een voorziening...), door een consulent van het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ), een consulent van de Sociale Dienst Jeugdrechtsbank (SDJ) en het vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK).

1.3 Contra-indicaties

Sommige hulpvragen en gezinsomstandigheden vragen om een andere vorm van hulp. Daarom zijn er **contra-indicaties** voor de doelgroep en de hulpvraag:

- De gezinsleden formuleren **geen hulpvraag** en/of tonen **geen enkel engagement** om een gesprek over opvoeding aan te gaan. We proberen dit engagement te stimuleren bij opgelegde hulpverlening.
- De **veiligheid en/of de basisbehoeften van de kinderen** is in gevaar én er is geen bereidheid om te werken aan het herstellen van de veiligheid.
- Het gezin is in **acute crisis** en heeft baat bij meer intensieve hulp.
- De situatie wordt als **onveilig ingeschat voor de begeleider**.

- De **andere problemen in het gezin** zijn te dominant aanwezig waardoor de gezinsleden zich niet kunnen engageren om aan de opvoedingsvragen te werken of er eerst meer gespecialiseerde hulp noodzakelijk is.

1.4 Grenzen aan de werkvorm CB

Als we in de loop van de contextbegeleiding botsen op de grenzen van de begeleiding stellen we de zinvolheid en haalbaarheid van de begeleiding in vraag. We doen dit in open communicatie met het gezin en eventueel andere betrokken hulpverleners.

Een aantal van deze grenzen werden opgesomd bij de contra-indicaties van contextbegeleiding. Bij de start van een begeleiding hebben we niet altijd duidelijk zicht op deze factoren en op de evolutie die hierin mogelijk is in het gezin. Het kan zijn dat deze grenzen pas duidelijk worden in de loop van de begeleiding.

- De noden van de gezinsleden (bijvoorbeeld van de kinderen) kunnen zo groot zijn dat het gezin met de ondersteuning van contextbegeleiding onvoldoende kan tegemoet komen aan deze noden.
- Er is bij de ouders geen enkel engagement op te bouwen om het gesprek over de opvoeding aan te gaan of om aan de slag te gaan met het netwerk. We proberen dit engagement uiteraard te stimuleren bij opgelegde hulpverlening.
- De veiligheid van de begeleider is in gevaar.
- De veiligheid en/of de basisbehoeften van (één van) de kinderen is in gevaar én het lukt niet om hierin een positieve evolutie op gang te brengen door mobiele ondersteuning.¹

Wanneer we op één van deze grenzen botsen, bekijken we samen met het gezin (en eventueel andere betrokken hulpverleners) of de begeleiding wordt verder gezet.

Zeker bij signalen of dreiging van onveiligheid voor de kinderen en/of als niet tegemoetgekomen wordt aan (één van) de basisbehoeften van de kinderen, gaan wij het gesprek met de ouders hierover aan. Niet altijd worden deze problemen onderkend door de ouders zelf. Daarom is het belangrijk dat de begeleider vanaf het begin van een begeleiding open en eerlijk is over het niet vrijblijvend zijn van een contextbegeleiding in gevallen van onveiligheid. De veiligheid van kinderen heeft de hoogste prioriteit, in elke situatie. We streven ernaar om samen met het gezin (en de consulent als deze betrokken is) te bekijken hoe de gezinsleden hiermee willen omgaan en welke stappen gezet dienen te worden.

Indien de gezinsleden hier niet aan willen werken of de verwachte verandering niet plaatsvindt door inspanningen van de gezinsleden, is dit een grens voor CBI. Als we inschatten dat de ontwikkeling van de kinderen in het gevaar blijft én er is geen enkele medewerking van het gezin om hieraan te werken, dienen we een **M-document** in. Dit gebeurt enkel na uitdrukkelijk en transparant overleg met de gezinsleden, andere betrokken hulpverleners en het eigen team.

¹ In een aantal gezinnen waar we contextbegeleiding doen, is er fysieke en/of emotionele onveiligheid of zijn de basisbehoeften van (één van) de kinderen ernstig in gevaar. Veiligheid (fysieke en emotionele) is voor elk kind een basisrecht. Dit basisrecht is nadrukkelijk vastgelegd in de Belgische wetgeving en in het Internationaal Verdrag Rechten van het Kind.

2 Doelstelling van de module CB

De contextbegeleiding wil de **kracht van gezinsleden vergroten om de opvoeding thuis vlotter te laten verlopen**. Breedsporige contextbegeleiding richt zich op alle haalbare en binnen onze samenleving te verantwoorde doelen die betrekking hebben op de opvoeding van de kinderen binnen een gezin. Deze opvoedingsdoelen worden bepaald door het gezin (en de consulent als deze betrokken is). We sluiten aan bij het proces van de gezinsleden.

Doelstelling van contextbegeleiding is dat het gezin zijn vooropgesteld einddoel bereikt.

3 Theoretische achtergrond en wetenschappelijke ondersteuning van de module CB

3.1 Oplossingsgericht werken en systeemtheorie, samengebracht in 'Gezin Centraal'

In het team contextbegeleiding integreerden we de **methodiek 'Gezin Centraal'**² in onze werking door een gezamenlijke 8-daagse vorming, begeleid door buro Bolt³.

Gezin Centraal is ontwikkeld door jeugdhulpverleningsinstelling Cardea i.s.m. Universiteit Leiden, afdeling orthopedagogiek. Het panel Jeugdzorg beoordeelde deze werkvorm als 'In theorie effectief'.⁴

Vraaggerichtheid en gezinsgerichtheid zijn de twee hoofdpijlers van Gezin Centraal. De vraaggerichtheid wordt methodisch uitgewerkt door de oplossingsgerichte benadering. De gezinsgerichtheid krijgt vorm in de systeemtheoretische en contextuele benadering.

Andere, aanvullende inspiratiebronnen zijn de leertheorie, de competentiegerichte hulpverlening en de theorieën m.b.t. communicatie. (Bolt, 2006,31-71)

Wanneer we hieronder de basishouding en de methodieken van onze contextbegeleiding bespreken, worden de concrete consequenties van de twee basispijlers ruim geïllustreerd. Dit vormt ook onze **operationalisering van gezinsgericht en emancipatorisch werken**.

Door **opleiding, vorming en literatuur** integreerden we de basispijlers in onze werking. Het team contextbegeleiding is multidisciplinair samengesteld: 2 maatschappelijk werkers, 2 psychologen, 1 orthopedagoog. In de basisopleidingen kregen de theoretische inspiratiebronnen verschillende klemtonen. In de 8-daagse opleiding 'Gezin Centraal' die we met het hele team volgden, trinden we specifieke oplossingsgerichte technieken. 4 teamleden volgden een langdurige vorming op systeemtheoretische basis. 2 teamleden volgden een meerdaagse bijscholing in de contextuele benadering. In de bibliotheek van contextbegeleiding is literatuur aanwezig vanuit al deze stromingen.

² 'Gezin centraal' is een methodiek die ontwikkeld werd door Cardea i.s.m. de universiteit Leiden, afdeling orthopedagogiek. Deze methodiek is beschreven in het boek: BOLT, A. (2006). *Het gezin centraal. Handboek voor ambulante hulpverleners*. Amsterdam: SWP.

³ Buro Bolt organiseert trainingen, coaching en werkbegeleiding aan hulpverleners in Nederland en België. In de trainingen staan begrippen als oplossingsgericht werken, vraaggerichtheid en systeemdenken centraal. www.burobolt.org

⁴ Binnen het Nederlands Jeugdinstuut maakt dit panel een dossier 'Effectiviteit van Jeugdinterventies'. Hierin werd het Gezin Centraal onderzocht. (www.jeugdzorg.nl, www.nji.nl)

3.2 Vermaatschappelijking van de zorg

Vermaatschappelijking van de zorg is een expliciete keuze van het huidige beleid. In de beleidsbrief van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2012-2013 wordt dit omschreven als *'de verschuiving binnen de zorg waarbij gestreefd wordt om mensen met beperkingen (van lichamelijke, verstandelijke of psychische aard), chronisch zieken, kwetsbare ouderen, jongeren met gedrags- of emotionele problemen, mensen die in armoede leven,.... met al hun potenties en kwetsbaarheden een eigen zinvolle plek in de gewone samenleving te laten innemen en de zorg zoveel mogelijk geïntegreerd in de gemeenschap te laten verlopen.'* Ook in het nieuwe decreet Integrale Jeugdhulp staat vermaatschappelijking van de zorg als eerste doelstelling.

Vermaatschappelijking van de zorg betekent voor onze begeleidingen dat we sterk willen inzetten op het activeren van het persoonlijk netwerk van het gezin. We willen actief aandacht hebben voor bestaande hulpbronnen in de omgeving van ouders en kinderen en de krachten hieruit naar boven halen.

Waar het uitbouwen van een persoonlijk netwerk moeilijk verloopt, willen we als professionele hulpverleners een rol spelen om dit te herstellen, uit te breiden of opnieuw vitaal te maken. Mensen willen immers vaak wel familie, vrienden en andere leden van hun sociaal netwerk helpen, maar dat gaat niet altijd vanzelf. Hulpverlening kan helpen om drempels weg te nemen bij zowel cliënten als hun netwerk.

Dit sluit ook aan bij emancipatorisch werken waar we ons finaal als hulpverlener overbodig willen maken. Vermaatschappelijking van de zorg maakt er ons nog meer bewust van dat elk hulpverleningstraject eindig is. Als bij het einde van zo'n traject ook persoonlijk netwerk ingeschakeld is om nog de nodige (na)zorg te kunnen bieden, is de kans veel groter dat het gezin veranderingen op lange termijn kan vasthouden. Dit levert op termijn een duurzame zorgzame omgeving op (Steyaert en Kwekkeboom, 2012).

Naast het belang van een persoonlijk netwerk van het gezin willen we wel de meerwaarde van (samenwerking met) een professioneel netwerk blijven overwegen. Voor sommige cliënten blijft immers lange tijd professionele ondersteuning op één of verschillende levensdomeinen noodzakelijk in aanvulling op het persoonlijk netwerk.

Deze idee wordt bevestigd in recent onderzoek rond krachtgericht werken en vermaatschappelijking van de zorg, waarin het belang blijkt van samenwerking tussen zorg *in* de gemeenschap (professionele hulpverlening) en zorg *door* de gemeenschap (informele zorg). Deze samenwerking is zelfs essentieel om veiligheid te kunnen garanderen aan maatschappelijke kwetsbare mensen. (Driessens, K. en Melis, B., 2012).

4 Basishouding van de begeleiders in de module CB

4.1 Gezinsgericht en emancipatorisch werken

- **Vraaggericht werken:** De gezinsleden worden een sterke positie en een centrale rol toegekend. De gezinsleden behouden de regie over hun leven en over hun hulpproces. Daardoor vergroot de kans op succesvolle en effectieve hulpverlening. De hulpvraag van de gezinsleden staat centraal.
- **Gelijkwaardigheid gezinsleden en begeleider:** De relatie tussen begeleider en gezinsleden kenmerkt zich door samenwerking en dialoog. Er is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de ervaringsdeskundigen (gezinsleden) en de professionele deskundige (begeleider). De begeleider heeft een basishouding van onbevangenheid, openheid en vertrouwen in de mogelijkheden van de gezinsleden. De hulpverlening is gericht op het benadrukken en versterken van de competenties van de gezinsleden en op empowerment⁵. (Arjan Bolt (2006) , p. 27 – 28)
- **Gezinsgericht werken:** Er is een loyaliteitsband tussen ouders en kinderen. We bekijken de gezinnen vanuit de systeembenadering. Het probleem van één gezinslid kan niet los gezien worden van het gehele gezinssysteem. Er is aandacht voor het hele gezin. De hulp sluit aan bij de leefwereld van de gezinsleden. De hulp vindt plaats in de leefomgeving van het gezin. De hulpverlener benadert de gezinsleden op een systeemgerichte manier. De begeleider heeft een houding van meervoudige betrokkenheid. De hulp is gericht op het benadrukken en verbeteren van positieve, door de gezinsleden gewenste vormen van interactie. (Arjan Bolt (2006), p. 29 - 30)
- **Oplossingsgericht werken:** De focus van de contextbegeleiding ligt op oplossingen en niet op problemen van de gezinsleden. Het vermogen van de gezinsleden om oplossingen te vinden wordt versterkt door met de gezinsleden hun krachten, kwaliteiten en vaardigheden te ontdekken, te benadrukken en te versterken. Doel is dat de gezinsleden zelf oplossingsgericht gaan denken. Dan kunnen de gezinsleden anticiperen op de schommelingen in het leven door gebruik te maken van hun eigen krachten en de krachten van hun omgeving.
- **'Niet weten':** De ervaringen, kwaliteiten, ideeën en doelstellingen van de gezinsleden zijn een belangrijk vertrekpunt in de begeleiding. Als begeleider zijn we ons ervan bewust dat zij een ander perspectief hebben op de werkelijkheid. We vragen door naar de manier waarop zij naar de werkelijkheid kijken, we tonen belangstelling in de gezinsleden en hun beleving. We helpen de gezinsleden om hun verhaal te vertellen door hun ideeën en gedachten mee te structureren en te ordenen. Deze basishouding is zichtbaar in verschillende vaardigheden: invoegen, actief luisteren, geven van feedback op de werkrelatie, bieden van emotionele steun, informeren.
- **Verantwoordelijkheid bij het gezin:** De gezinsleden krijgen een centrale rol in het bepalen van de doelen die betrekking hebben op de opvoeding. De gezinsleden houden de regie. Ze werken zélf aan de situatie die ze wensen: zij bepalen aan welke doelen wordt gewerkt en zij zijn de bron van de oplossingen. Er is een open dialoog en een gedeelde verantwoordelijkheid over het hulpproces. De begeleider stelt zijn kennis, ervaring en inzichten ten dienste van de zoektocht van de gezinsleden.
- **Open dialoog over het begeleidingsproces:** Er wordt stilgestaan bij de gekozen werkdoelen en methodieken en deze worden geëvalueerd en bijgestuurd indien wenselijk. Dit kan gebeuren op de vaste overlegmomenten (bv. bespreking van het handelingsplan, tussentijds evaluatiegesprek) of tijdens een huisbezoek. Tijdens de contacten vragen we uitdrukkelijk naar voorstellen en bemerkingen van de gezinsleden met betrekking tot het begeleidingsverloop en moedigen we hen aan om dit rechtstreeks te communiceren naar de eventueel betrokken consulent. De 'open

⁵ Empowerment is het vertrekken of aanspreken van de krachten die bij mensen aanwezig zijn en hen de gelegenheid geven om deze krachten te ontwikkelen en/of te versterken (Nys, 2004)

dialogoog' trekken we door in de verslaggeving. Het handelingsplan, het evolutieverslag en het eindverslag worden geschreven door de begeleider samen met het gezin. Indien dit niet lukt, overlopen we het steeds met de gezinsleden. Het gezin en (indien van toepassing) de consultant krijgen een exemplaar van alle verslagen. Aanvullingen en bemerkingen van de gezinsleden worden opgenomen in de verslagen.

- **Belang van de werkrelatie:** We stemmen per thema ons hulpverleningsaanbod af op het proces van de gezinsleden. Binnen 'Gezin centraal' wordt uitgegaan van 4 verschillende werkrelaties in het omgaan met een probleem. Vanuit een inschatting van de werkrelatie kiest de begeleider de interventies. Een kort overzicht:
 - Een **vrijblijvende werkrelatie:** het gezin heeft nog geen hulpvraag. De begeleider schept een context waarin een vraag geformuleerd kan worden. Dit doet de begeleider door: in te voegen, een werkrelatie op te bouwen, de context te verhelderen, te zoeken naar krachten van het gezin en aanklappend te werken.
 - Een **zoekende werkrelatie:** het gezin heeft een hulpvraag. Deze is nog niet werkbaar. De begeleider bevordert het formuleren van werkbaar doelen. Dit doet de begeleider door: het versterken van het zoekgedrag van de cliënt, toekomstprojecties uit te proberen, uitzonderingen te exploreren, registratie-opdrachten, een competentie- en netwerkanalyse.
 - Een **consulerende werkrelatie:** de gezinsleden kunnen hun eigen bijdrage formuleren in het stellen van concrete doelen en werkpunten als stappen naar het einddoel. De begeleider werkt samen met het gezin aan doelen en werkpunten, aan het versterken van het vermogen van het gezin om zelf oplossingen te vinden en daarbij bronnen te benutten.
 - Een **co-expert werkrelatie:** het gezin past bewust oplossingsgerichte strategieën toe en is in staat eigen sterke punten en steun uit de omgeving te benutten. De begeleider applaudiseert en rondt af.(vrij naar: Arjan Bolt, 2006, p.21-38; p.110-127 en opleidingsnota's)

4.2 Netwerkgericht werken

Deze basishouding is inherent aan het gezinsgericht en emancipatorisch werken, maar willen we toch uitdrukkelijk benadrukken in deze nieuwe module CBI.

We benaderen de cliënt niet enkel vanuit zijn problemen, maar ook vanuit zijn krachten. Deze krachten haalt cliënt uit zichzelf, maar ook uit zijn relaties met andere mensen. We besteden expliciet aandacht aan deze krachtbronnen in het persoonlijk netwerk van de cliënt. Dit ook vanuit de overtuiging dat hulpverlening zichzelf dient overbodig te maken zodat de cliënt verder kan op eigen kracht, die mede gemaakt wordt door zijn netwerk.

We denken bij netwerk in de eerste plaats aan persoonlijk netwerk van de cliënt, maar ook aan professioneel netwerk. Voor sommige cliënten blijft immers lange tijd professionele ondersteuning op één of verschillende levensdomeinen noodzakelijk in aanvulling op het persoonlijk netwerk.

5 Pedagogisch kader: hoe kijken wij naar opvoeding

Karakteristiek voor contextbegeleiding binnen de Bijzondere Jeugdbijstand is dat een begeleidingsproces wordt opgezet dat gericht is op een verbetering van de opvoedingssituatie in het thuismilieu. Binnen het thema 'opvoeding', werken we vraaggericht. Het zijn de gezinsleden die de concrete doelen bepalen waarrond zij in de begeleiding met ons willen samenwerken. We vertrekken hierbij van de vragen van alle gezinsleden én hebben oog voor hun krachten.

Een **pedagogisch kader ordent** belangrijke aspecten van opvoeding. Voor de keuze van ons pedagogisch kader werd gezocht in de literatuur en geput uit onze ervaringen in het begeleiden van gezinnen. We kozen om te werken met "Hink-Stap-Sprong" (Jo Voets, Lieve Michielsen, en Sarah Hertens, 2005). Hierin worden **basiselementen van ontwikkeling en pedagogische vaardigheden** helder gebundeld. Dit kader is op een verstaanbare manier uitgewerkt naar ouders en is daardoor onmiddellijk bruikbaar in gezinnen.

Kinderen hebben op elke leeftijd steun, sturing en stimulans nodig. De goede verhouding tussen die drie hangt af van het kind (karakter, temperament, mogelijkheden), van de leeftijd van het kind en zijn ontwikkelingsniveau en van zijn/haar situatie.

- **Steunen:** Kinderen hebben zorg en positieve contacten nodig om te weten dat hun ouders hen graag zien. Zo krijgen ze vertrouwen in anderen en in zichzelf. Als ouders positief reageren op het positieve gedrag van hun kind, gaan kinderen meer positief gedrag stellen. Steunen is dus nodig. Steunen is zichtbaar in materiële zorg van de ouders voor de kinderen (voeding, onderdak, hygiëne, medische zorgen, kleding,...) en in emotionele beschikbaarheid: streven naar een positieve manier van contact en omgaan met elkaar in het gezin, aandacht geven aan de kinderen, tijd met mekaar doorbrengen, gevoelens toelaten en er begrip voor tonen, ook moeilijke gevoelens (containen), troosten, aanmoedigen, complimentjes geven, omgaan met conflicten en herstellen na een conflict, ...
- **Sturen:** Kinderen hebben grenzen nodig om te weten wat kan en niet kan. Het is aan de ouders om deze grenzen duidelijk te maken. Kinderen moeten leiding krijgen om te weten wat van hen verwacht wordt. Hierdoor worden kinderen zelfzekerder. Als ouders op een constructieve manier reageren op storend gedrag, gaan kinderen minder storend gedrag stellen. Sturen is dus nodig en is zichtbaar als ouders leiding geven, regels vastleggen, een vast dagritme bieden, duidelijk grenzen stellen, consequent zijn, aan kinderen laten weten wat mag en niet mag en wat van hen verwacht wordt, belonen en bijsturen waar dat zinvol is op een gepaste, positieve manier, in verhouding met het gedrag.
- **Stimuleren:** Kinderen die aangemoedigd worden in hun nieuwsgierigheid en leergierigheid en daar hulp bij krijgen, durven op verkenning gaan. Ze leren oplossingen te bedenken voor kleine probleempjes. Zo worden ze zelfstandig. Kinderen hebben stimulans nodig om kansen te hebben om van volwassenen en door experiment te leren. Stimuleren is dus nodig. Ouders stimuleren kinderen door hen aan te moedigen om nieuwe dingen uit te proberen, door te helpen om gevaar in te schatten, door te leren oplossingen bedenken voor kleine en grotere problemen, door activiteiten die passen bij de leeftijd van het kind.

Dit pedagogische kader biedt woorden en structuur aan de begeleider om met de gezinsleden te kunnen praten over opvoeding: over de ontwikkelingsnoden van de kinderen én over de pedagogische basisvaardigheden van de ouders.

Naast sturen, steunen en stimuleren willen we aandacht besteden aan de **posities binnen het gezin**. In een balans van geven en ontvangen zoekt de familiecontext (intergenerationeel) naar evenwicht. De balans kan constructief of destructief zijn. Het geven en ontvangen van erkenning is daarbij een

belangrijke sleutel. Begeleiders zijn zich voortdurend bewust van de loyaliteit die kinderen hebben ten opzichte van hun beide ouders. Zij houden rekening met (positieve, negatieve, verborgen) loyaliteiten, met loyaliteitsconflicten, parentificatie,... (vrij naar Arjan Bolt (2006), p.45-46)

De opvoedingssituatie in een gezin kan niet los gezien worden van de **totale gezinssituatie**. Problemen in het gezinsfunctioneren kunnen de opvoeding van de kinderen belemmeren. Positieve krachten bevorderen de opvoeding. We geven hierbij slechts enkele voorbeelden van aspecten van het gezinsfunctioneren waarvan wij duidelijk de link met de opvoedingssituatie ondervinden: de financiële situatie, de contacten met (professionele en andere) steunfiguren, de fysieke en mentale mogelijkheden van ouders en kinderen, ...

In contextbegeleiding hebben we oog voor deze verwevenheid van opvoedingsproblemen met andere problemen én voor het verband tussen algemene krachten en krachten als ouder of als kind. Op verschillende domeinen van het gezinsfunctioneren bevorderen we het aan de gang zijnde proces.

6 Begeleidingsmethodieken in de module CB

6.1 Methodieken van gezinsgericht en emancipatorisch werken

Hieronder geven we een overzicht van acties en begeleidingsmethodieken van contextbegeleiding. Deze opsomming geeft een beeld van veelvuldig gebruikte methodieken, waarvoor we expliciet kiezen. Methodieken worden op maat van het gezin gehanteerd en verder uitgebreid. We streven in deze opsomming geen volledigheid na.

- **Begeleiding in het gezin:** De begeleiding vindt (gewoonlijk) plaats aan huis en elk gezinslid wordt betrokken in de begeleiding.
- **Keuze van de setting en methodiek:** We voeren individuele gesprekken, gezins- en oudergesprekken. We doen spelmomenten met de kinderen en/of de ouders ... De doelstellingen, de gezinskenmerken (leeftijden, mogelijkheden,...) en de samenwerkingsrelatie bepalen de keuze van de setting en de werkmethode, soms ook de plaats.
- **Breedsporige integrale ondersteuning:** We ondersteunen het gezin op verschillende levensdomeinen in functie van de problematische opvoedingssituatie, waarbij we de ruime en relevante context in rekening brengen en waarbij we verbanden leggen.
- **Actief handelen:** We activeren, motiveren, staan model, oefenen vaardigheden,...
- **Bemiddelen en overleggen:** We treden herstellend en bemiddelend op binnen en buiten het gezin.
- **Informereren en adviseren:** We zoeken, bieden en verduidelijken informatie en advies als reactie op een specifieke vraag of als extra aanbod.
- contextbegeleiding is **aanklampend** indien nodig: We interveniëren blijvend en bij herhaling vanuit de maatschappelijke noodzaak om tot onderhandelde en aanvaarde hulpverlening te komen.
- **Werken aan dieperliggende problematiek:** We werken op lange termijn en op tempo van het gezin aan inzicht verwerven, aan onderliggende dynamiek en aan de problematiek van het individu en het gezinssysteem.
- **Optimaliseren van het opvoedingsaanbod van de ouders:** We bespreken in een open dialoog met de ouders op welke manier de ouders hun verantwoordelijkheid voor de opvoeding in hun gezin vorm geven. We werken naar verandering en herstel van de pedagogische mogelijkheden van het gezin.

- **Sociale perspectieven uitwisselen:** We staan stil bij de waarden en normen van de gezinsleden, ook als deze verschillen van de maatschappelijk gangbare waarden en normen. We bespreken indien nodig en op een aan het gezin aangepaste en respectvolle wijze dit verschil. We verduidelijken en concretiseren de maatschappelijk gangbare waarden en normen over opvoeding, gezinsposities en communicatie. We bespreken de consequenties van keuzes die de gezinsleden maken.
- **Positieve aanpak:** We (h)erkennen de inzet van de gezinsleden. We hebben oog voor goed lopende levensdomeinen. We benoemen en versterken de positieve interacties alsook de krachten van het gezin en zijn netwerk. We stellen grenzen aan negatief gedrag en aan negatieve communicatie door alternatieven te bespreken.
- **Het gezin stimuleren tot het het bekomen en bestendigen van verandering:** We stimuleren en moedigen aan tot het integreren van veranderingen in het gezinssysteem.
- **Het aanleren van vaardigheden:** Via aan het gezin aangepaste methodieken en materialen leren we communicatieve, emotionele, sociale, pedagogische en huishoudelijke vaardigheden aan en oefenen we ze in. M.a.w. er worden op een flexibele wijze trainingsmomenten ingebracht in functie van de noden van de gezinsleden.

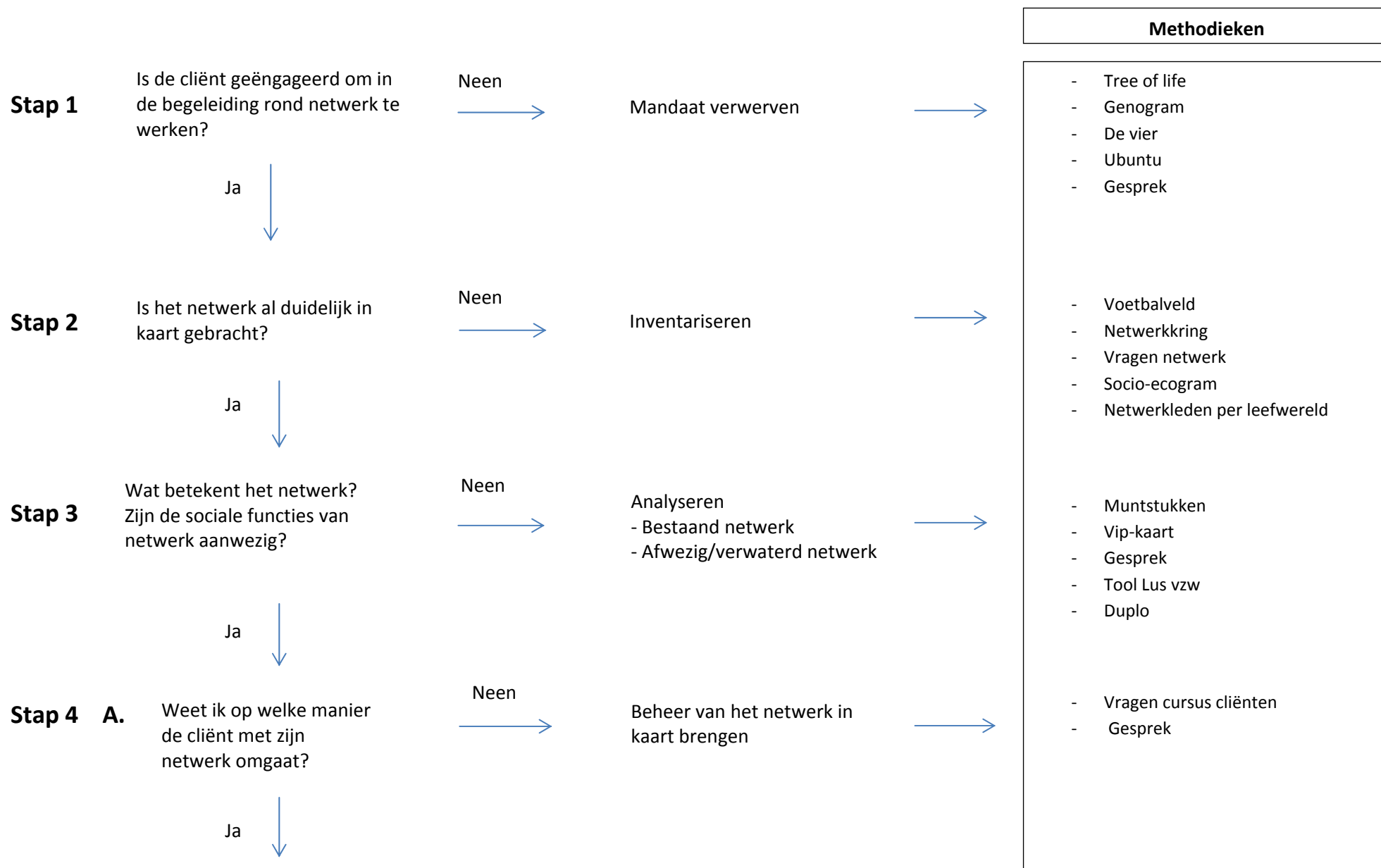
De keuze van de methodieken in de gezinnen, op verschillende momenten, naar aanleiding van verschillende doelstellingen, hangt erg nauw samen met de werkrelatie die de begeleider met het gezinslid heeft rond het betreffende thema. (zie onder 2.4. p. 19-20)

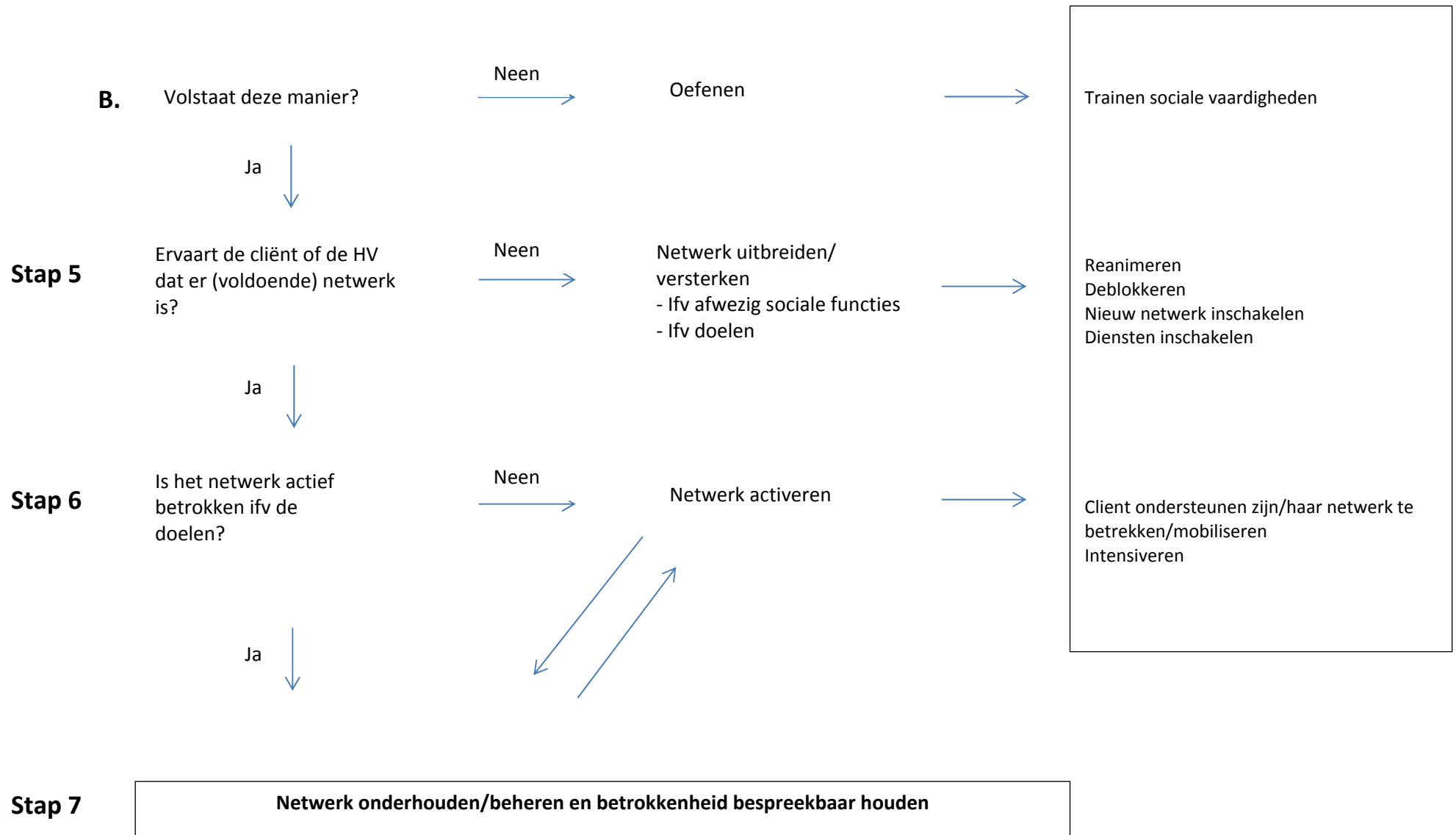
Afhankelijk van de werkrelatie, het tempo en (de mogelijkheden van) de gezinsleden kunnen wij de hierboven beschreven methodieken in minder of meerdere mate toepassen. De begeleider probeert steeds te werken vanuit een positieve invalshoek, toekomstgericht en vertrekkend vanuit de krachten van de gezinsleden. Het team steunt de begeleider in het consequent vertrekken vanuit deze houding.

6.2 Exploreren en activeren van het persoonlijk en professioneel netwerk

In het exploreren en activeren van het persoonlijk en professioneel netwerk onderscheiden we een aantal fasen. In elk van deze fasen zetten we een aantal specifieke methodieken in. Dit geven we weer in onderstaand stroomdiagram:

Stroomdiagram: Werken met het netwerk

In de volgende alinea's lichten we de verschillende fasen kort toe.

Vanaf het begin van de begeleiding werken we actief aan het **verwerven van een mandaat** om het netwerk van de cliënt ter sprake te mogen brengen.

We kiezen er voor om bij de kennismaking en voorstelling van onze werking expliciet te vermelden dat we in de begeleiding altijd aandacht zullen hebben voor het netwerk rondom de cliënt, vanuit onze overtuiging van het belang hiervan.

Bij het vervolg van de begeleiding is het verwerven van een mandaat voor ons sterk verweven met het opbouwen van een samenwerkings- en vertrouwensrelatie met de cliënt. In de startfase is onze focus het opbouwen van deze relatie waarbinnen het mogelijk wordt om over netwerk te praten.

We zijn er ons hierbij van bewust dat het mogen praten over het netwerk van mensen geen evidentie is. Wie we rond ons hebben staan en welke ervaringen we hiermee hebben raakt aan de kern van ons bestaan. Bovendien hebben onze cliënten vaak kwetsuren opgelopen in hun relaties met anderen, wat netwerk nog meer een beladen/niet evident/... onderwerp maakt. We nemen dus onze tijd om eerst vertrouwen op te bouwen en volgen hierin het tempo van de cliënt. Waar mogelijk proberen we reeds in de startfase het thema ter sprake te brengen. Indien we merken dat dit te snel is, blijven we doorheen de hele begeleiding aandacht schenken aan aanknopingspunten om het netwerk ter sprake te brengen.

Wel is inzetten op het verwerven van mandaat voor ons een zeer actief gebeuren, we zullen dan ook blijven zoeken naar ingangspoorten om het thema ter sprake te brengen.

Dit alles vraagt een voortdurende evenwichtsoefening van de begeleider. tussen het volgen van het tempo van de cliënt en het blijvend in het achterhoofd houden van het belang van netwerk.

Op het moment dat we het mandaat verworven hebben om het netwerk te mogen exploreren, zetten we actief methodieken in om het netwerk te **inventariseren**, te **analyseren** en staan we stil bij hoe de cliënt zijn netwerk **beheert**/zou kunnen beheren. Dit zijn afzonderlijke fasen waarvoor ook weer telkens een mandaat dient verworven te worden. Het is mogelijk dat het in een bepaalde begeleiding voldoende is om het netwerk te exploreren, maar dat het niet per se actief betrokken moet worden in de begeleiding.

Doorheen deze exploratie kan duidelijk worden dat de cliënt en/of hulpverlener de nood ervaart om het netwerk **uit te breiden**. Indien we een mandaat voor uitbreiding van het persoonlijk netwerk verwerven, zetten we een aantal methodieken in om hier samen met de cliënt aan te werken. Indien het gaat om uitbreiding van het professioneel netwerk, zetten we samen met de cliënt stappen om de nodige diensten in te schakelen.

De uitbreiding van het netwerk kan in functie staan van afwezige sociale functies, met als mogelijke doelen: doorbreken van isolement, emotionele steun zoeken, mensen zoeken om samen iets leuks mee te doen,... In dit geval is het doel rond netwerk bereikt als deze mensen betrokken zijn.

Daarnaast kan de uitbreiding van netwerk ook nodig zijn in functie van de begeleidingsdoelen. In dit geval is het nodig om na de uitbreiding ook nog de volgende stap te zetten om dit nieuwe netwerk ook effectief te activeren i.f.v. de begeleidingsdoelen.

Indien er wel voldoende netwerk aanwezig is, kan dadelijk overgegaan worden naar de volgende fase, het activeren van het netwerk. In deze fase gaan we met de cliënt kijken op welke manier hij zijn netwerk wil inschakelen, wat hij hier nog voor nodig heeft,...

Eens het netwerk geactiveerd is, is het belangrijk om dit te **onderhouden/beheren** en de betrokkenheid van de netwerkleden bespreekbaar te houden.

Nog enkele belangrijke kanttekeningen bij dit stroomdiagram:

- Meestal zullen deze fasen chronologisch doorlopen worden. Zo is het zeker belangrijk dat de begeleider eerst een mandaat verwerft vooraleer hij start met inventariseren van het netwerk. Ook is het noodzakelijk om voldoende aandacht te geven aan de fasen van analyse en in kaart brengen van beheer van het netwerk. Deze worden immers gemakkelijk overgeslagen, terwijl het essentieel is om voldoende stil te staan bij de vraag wat het netwerk betekent voor de cliënt en hoe hij het op langere termijn onderhoudt. Als we te snel over willen gaan van inventarisatie naar uitbreiding, missen we kansen om een duurzaam vitaal netwerk op te bouwen.
- Het is echter niet altijd noodzakelijk of aangewezen om de chronologie van deze fasen te respecteren. Zo zal het in situaties van onveiligheid soms nodig zijn om, na het verwerven van een mandaat en inventarisatie, onmiddellijk het bestaande netwerk in te schakelen i.f.v. veiligheidsdoelen. Een uitgebreide analyse en bespreking van het beheer van het netwerk wordt dan tijdelijk opgeschort tot er voldoende veiligheid geïnstalleerd is. Algemeen willen we de toepassing van het werken met netwerk in situaties van onveiligheid nog verder uitwerken in de komende tijd.
- Bij het begin van elke nieuwe fase hebben we telkens opnieuw aandacht voor het verwerven van een mandaat om een volgende stap te nemen. Voor elke fase is het belangrijk dat de cliënt de meerwaarde ziet van de inhoud ervan. Dit is zeker het geval indien er gedacht wordt aan uitbreiding en/of activeren van het netwerk.
- En tenslotte moeten niet alle fasen noodzakelijkerwijs doorlopen worden. Zo zal het niet altijd nodig zijn om netwerk uit te breiden.

6.3 Ervaringsleren

Het verstoorde evenwicht tussen draagkracht en draaglast en de vraag om netwerk in te schakelen, maakt dat deze gezinnen nood hebben aan/baat hebben bij 'samen dingen doen', samen met de begeleider stappen zetten.

Bij het werken aan de doelen van de begeleiding en zeker ook bij het uitbouwen van een netwerk gaan we letterlijk samen met cliënten op stap en begeleiden hen in een proces van ervaringsleren.

Het **samen met cliënten op stap gaan** kan zowel naar professioneel netwerk (afspraken met andere diensten, infosessies bijwonen,...) als naar persoonlijk netwerk (samen contacten leggen, gesprekken voeren,...).

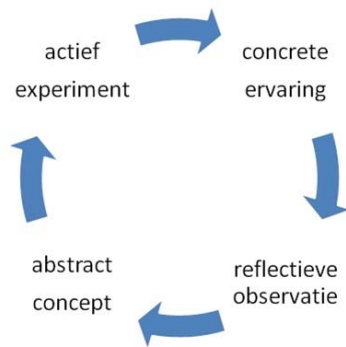
Dit heeft een aantal functies in het begeleidingsproces zoals modelleren, drempelverlaging (fysieke en psychologische drempels), doorbraken forceren en tolk zijn, werken aan vertrouwen en een band en de cliënt beter leren kennen (Van Dooren, G., 2014).

Meegaan mag geen automatisme zijn, maar moet goed overwogen worden door de begeleider. Dit enerzijds i.f.v. het nut voor het traject ('Wat wil ik er mee bereiken?') en anderzijds i.f.v. de noden van de cliënt ('Kan de cliënt het alleen?'). Een gesprek met de cliënt over de redenen om dit al dan niet te doen kan hierbij verhelderend zijn.

Als de begeleider beslist om mee te gaan, is een goede voorbereiding essentieel zodat de cliënt zoveel mogelijk zelf kan doen en er duidelijkheid is wat de begeleider mag vertellen.

Tijdens het gesprek laat de begeleider zoveel mogelijk de cliënt aan het woord. Hij stelt zich op als bemiddelaar, tolk en facilitator van het gesprek. Dit betekent dat hij in staat is om meezijdig partijdig te zijn en zich kan verplaatsen in het standpunt van zowel de cliënt als de dienst. Uiteraard wordt elk gesprek gevolgd door een nabespreking door begeleider en cliënt.

Op de website van Outward Bound vinden we een mooie omschrijving terug van de methodiek **ervaringsleren** zoals die oorspronkelijk door Kolb ontwikkeld werd (www.ervaringsleren.be/theoretisch_kader). We citeren hen in onderstaande tekst.

Kolb omschrijft de ervaringsleren-cirkel als : *Experiential learning is a process in which a particular experience is, on reflection, translated into concepts which become in turn guidelines for new experiences.*

Experiential learning is a process in which a particular experience is, on reflection, translated into concepts which become in turn guidelines for new experiences.

*Experiential learning occurs when individuals **engage** in some activity, **reflect** upon the activity critically, **derive** some useful **insight** from the analysis, and **incorporate** the result through a change in understanding and/or*

behavior.

Ervaringsleren is een proces, een dynamisch en continu leren. Bovenstaande schematische voorstelling doet tekort aan het dynamisch gebeuren. Vier belangrijke “momenten” volgen elkaar op. De beweging van het ene naar het andere “moment”, het omzetten van, vormt de essentie van het ontwikkelingsproces. En kan beschouwd worden als “leidraad” voor de ervaringsgerichte begeleider om dit proces te faciliteren.

Het handelen en de gedragmogelijkheden van mensen worden bepaald en gestuurd door hun onderliggende ideeën, inzichten, veronderstellingen, visie, referentiekaders, theorieën (“eigen theorieën” of “boekenwijsheid” ... doet er niet toe). Dit noemt Kolb **abstracte concepten**. De situatie waarin de lerende terecht komt, of het aanbod dat de begeleider doet, wordt door de lerende gepercipieerd vanuit deze eigen referentiekaders.

De lerende is zich vaak niet bewust van zijn onderliggende referentiekaders. De ervaringsgerichte begeleider zal een aanbod creëren, bewust toevallige momenten zien én aangrijpen : daadwerkelijke actie, gespreksmomenten, time out, het dagdagelijkse samenleven, trajecten ... waarin de lerende zijn abstracte concepten kan toetsen, ermee aan de slag gaan, ermee **actief** kan **experimenteren**. De begeleider creëert mogelijkheden en ruimte voor de lerende om te experimenteren, tot dan toe onbewuste referentiekaders “tegen te komen”, ze te (h)erkennen, er tegenaan te botsen, er mee om te gaan. Ook al weet de begeleider zélf (nog) niet welke de referentiekaders van de lerende zijn. Betrokken bezig zijn in de actie, in het actieve experiment, levert de lerende **concrete ervaringen**.

Reflectieve observatie is de beweging die nodig is om de beleving bij en de betekenis van de concrete ervaring “hier-en-nu” voor de lerende helder te krijgen. Bewust stilstaan, spontaan of gepland, bij wat er gebeurt of gebeurd is concreet “hier en nu” : het “wat” (= de feiten, het verhaal), het “hoe” (= de beleving, het gevoel, wat doet het aan of met de lerende), en de betekenis die de lerende in de activiteit aanbrengt.

Reflectieve observatie is niet hetzelfde als evalueren van de actie en/of de lerende in goed-slecht bewoordingen. Het is als begeleider samen met de lerende zoeken naar de essentie en zijn bewustwording helpen vergroten. Ondersteunend, benoemen wat is (niet moraliserend wat zou moeten zijn), mild confronterend.

Door **reflectief observeren vanuit concrete ervaringen** faciliteert de begeleider het expliciteren van bestaande referentiekaders, én het genereren van nieuwe kaders. De lerende (h)erkent zijn referentiekader, en beseft hoe het hem helpt of vastzet in de situatie waarin hij zich bevindt (bevond). Vooral het vastzitten geeft een “dwingende” aanleiding om een alternatief te zoeken, en **nieuw of vernieuwd abstract concept**, inzicht. Dit betekent niet dat het oude verworpen wordt of meteen “vervangen”. Integratie van nieuwe referentiekaders vraagt tijd. En soms kan het oude naast

het nieuwe blijven bestaan, net omdat daardoor iemands mogelijkheden letterlijk groter worden, breder, diverser. De lerende heeft “meer in zijn mars”.

7 Begeleidingsverloop van de module CB

Als de begeleiding kan opstarten, plant de begeleider **een intake** met het gezin. Tijdens deze intake geeft de begeleider het gezin informatie over ‘breedsporige contextbegeleiding door Amber’. Deze informatie wordt toegelicht in de brochure voor ouders, voor jongeren en kinderen. De gezinsleden ontvangen deze brochure. Daarnaast wordt in het intakegesprek stilgestaan bij de vragen en zorgen van de gezinsleden. Als het gezin werd aangemeld door een andere hulpverlener of door een consulent zullen we hen mee uitnodigen op de intake om ook hun vragen en verwachtingen helder en transparant te krijgen naar de gezinsleden en de begeleider.

De datum van de intake is de startdatum van de begeleiding.

De eerste zes weken vormen de **intakefase**, waarin we proberen om samen met de gezinsleden een werkbare hulpvraag te formuleren. De doelstellingen van het gezin worden verder uitgeklaard en we bespreken waar het gezin eerst aan wil werken (= werkdoelen).

Na de intakefase start de **begeleidingsfase** waarin we werken aan verandering in functie van de werkdoelen. We vertrekken daarbij van positief (of minder negatief) verlopende situaties en brengen de krachten van de gezinsleden en de hulpbronnen uit de omgeving in beeld. De gezinsleden proberen deze mogelijkheden in te zetten in de probleemsituatie. Daarvoor spreken we met de gezinsleden werkpunten af. We evalueren regelmatig of de werkpunten bijdragen aan een evolutie in het werkdoel.

Op basis van deze beschrijving lijkt het misschien alsof dit werken aan verandering lineair verloopt. Omdat we aansluiten bij het proces van de gezinsleden, is dit niet altijd zo. De begeleiding kent eerder een cyclisch verloop. Op basis van nieuwe evoluties in het gezin, evolutie in de samenwerkingsrelatie of door de evaluatie van de werkpunten worden nieuwe (tussen)doelen gesteld en andere werkpunten geformuleerd.

Minimum om de 6 maanden is er een evolutiebespreking. Daarin bespreken de gezinsleden met de begeleider en de co-begeleider aan welke werkdoelen is gewerkt en hoe we eraan werkten. We evalueren of de begeleiding aansluit bij de verwachting van de gezinsleden en bespreken de werkdoelen voor de komende begeleidingsperiode.

Als beslist wordt dat de begeleiding niet zal worden verdergezet, komt de begeleiding in een **afbouwfase**. Een begeleiding kan om verschillende redenen niet langer nodig of niet langer zinvol zijn.

- Omdat het gezin op één of verschillende domeinen een positieve evolutie heeft doorgemaakt en er wordt ingeschat dat het gezin zijn krachten en hulpbronnen voldoende kan benutten om zonder begeleiding verder te gaan.
- Omdat het gezin een positieve evolutie maakte tijdens de begeleiding en er wordt ingeschat dat het gezin op dit moment aan de grens van haar mogelijkheid tot verandering zit.
- Omdat er geen hulpvraag (meer) is bij de gezinsleden.
- Omdat er gericht wordt doorverwezen naar een andere, meer passende hulpverleningsvorm voor het gezin.

In de afbouwfase gaat er extra aandacht uit naar het zoeken van manieren om de veranderingen in het gezin te bestendigen. Er wordt met het gezin ook bekeken of er andere ondersteuning (binnen of

buiten de hulpverlening) nodig zal zijn als de begeleiding gestopt is. De begeleider kan, rekening houdend met de noden van het gezin, informatie doorgeven over andere diensten, hulpverleners, vrijetijdsorganisaties,...

In de afbouwfase plannen we een eindbespreking met de ouders (en de consulent als deze betrokken is). In dit gesprek bespreken we het eindverslag en worden afspraken gemaakt ivm nazorg voor het gezin.

8 Aanmelding

Voor de breedsporige contextbegeleiding hebben we 2 instroommogelijkheden:

- **In geval er een consulent betrokken is**, meldt de consulent het gezin aan bij het Intern Aanmeldpunt van OCJ en SDJ. Het aanmeldpunt beheert de wachtlijst van de aanmeldingen door consulenten van het OCJ en de SDJ. Wanneer wij een open plaats hebben, contacteren wij het aanmeldpunt en wijzen zij ons een gezin toe.
- **In geval de aanmelding gebeurt door het gezin of een andere betrokken hulpverlener** kunnen zij telefonisch contact opnemen met onze dienst. Dit kan op maandag (9-12u) en donderdag (14-16u) bij Brunhilde Schiettecatte of Elke Adriaens. Het gezin komt op de interne wachtlijst van vzw Amber. Van zodra er een plaats vrij is, worden het gezin en de aanmelder gecontacteerd. Als de hulpvraag nog actueel is, wordt een intake vastgelegd.

Soms is het niet duidelijk welk aanbod best aansluit bij de vragen van het gezin. In deze situaties maken we, **vóór de aanmelding**, een afspraak met het gezin (en de aanmelder) voor een **screeningsgesprek**. In dit gesprek worden de vragen van het gezin verkend en lichten wij ons aanbod van de 3 modules toe. De aanwezigen op dit gesprek doen een voorstel van module. Na bespreking op het team wordt beslist op welke wachtlijst het gezin wordt ingeschreven.

9 Nazorg

De begeleider bespreekt met het gezin of er een vorm van nazorg wenselijk is en op welke manier deze kan worden georganiseerd. In elke situatie kan het gezin nog contact opnemen met de begeleider. De nazorg kan op verschillende manieren gebeuren: telefonisch contact, een afspraak met het gezin, aanwezigheid van de begeleider op een overleg in het kader van doorgeven van de vervolghulpverlening,... Bij de organisatie van de nazorg wordt rekening gehouden met de haalbaarheid vanuit CB.

10 Situering van CBI ten opzichte van andere modules CB binnen vzw Amber

Het team ContextBegeleiding van vzw Amber biedt op dit moment 2 modules aan: kortdurende ContextBegeleiding in 25 contacten (CB25) en reguliere ContextBegeleiding (CB). Met deze aanvraag willen we ons aanbod uitbreiden met een 3de module: intensieve kortdurende ContextBegeleiding.

In elk van deze modules richten we ons op gezinnen met kinderen van 0 tot 18 jaar waarbij er sprake is van problemen in de opvoedingssituatie. Daarnaast heeft elk van deze modules een eigen specificiteit qua doelgroep, doelstelling en methodiek. We lichten dit toe in onderstaand overzicht en illustreren hiermee de onderlinge verhouding van de 3 modules.

	CB25 (12) – kortdurende CB	CB (12) – reguliere CB	CBI (5) –Intensieve kortdurende CB
Doelgroep	<p>Gezinnen ervaren moeilijkheden op vlak van opvoeding, moeilijk gedrag van de kinderen, communicatie in het gezin.</p> <p>Er zijn geen problemen op andere levensdomeinen dan opvoeding of niet in die mate dat het werken rond opvoeding verhinderd is.</p> <p>Er wordt ingeschat dat de gezinsleden voldoende verandering kunnen realiseren in de loop van de kortdurende begeleiding.</p>	<p>Gezinnen ervaren moeilijkheden op vlak van opvoeding, moeilijk gedrag van de kinderen of communicatie in het gezin.</p> <p>De problemen zijn vaak verweven met moeilijkheden op andere levensdomeinen dan opvoeding (financieel, huisvesting, relationeel, sociale interacties,...).</p>	<p>Gezinnen ervaren moeilijkheden op vlak van opvoeding, moeilijk gedrag van de kinderen, communicatie in het gezin of waar de maatschappij ondersteuning nodig acht.</p> <p>Het evenwicht tussen draagkracht en draaglast is ernstig verstoord o.w.v. problemen of beperkingen op andere levensdomeinen dan opvoeding.</p> <p>Gezinnen zijn bereid om hun problemen en vragen in kaart te brengen.</p> <p>Gezinnen engageren zich om netwerk in te schakelen.</p>
Draagkracht	Gezinsleden hebben voldoende kracht om zelf te werken aan de eigen opvoedingsdoelen.	Gezinsleden hebben een tijdelijk verminderde draagkracht omwille van de problemen. Er zijn voldoende mogelijkheden aanwezig om de problemen op vlak van opvoeding of andere domeinen met ondersteuning aan te pakken.	Het evenwicht tussen draagkracht en draaglast is ernstig verstoord omwille van één of meerdere proble(m)en of beperking(en) op andere levensdomeinen (verstandelijke beperking, psychische problemen, relationele problemen, ontwikkelingsachterstand,...).
Engagement	<ul style="list-style-type: none"> - Gezinsleden engageren zich om actief te werken aan hun opvoedingsdoelen. - Ouders zijn bereid kritisch stil te staan bij hun opvoedingsaanpak. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gezinsleden zijn bereid in communicatie te gaan met de begeleider. - Gezinsleden evolueren naar een engagement om te werken aan hun opvoedingsdoelen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gezinsleden zijn bereid om hun problemen op verschillende levensdomeinen in kaart te brengen zodat kan gezocht worden naar wat er nodig is om de opvoedingssituatie te verbeteren. - Gezinsleden engageren zich om hun netwerk in kaart te brengen en in te schakelen-
Veiligheid	Er is voldoende veiligheid in het gezin of de gezinsleden willen actief werken aan het realiseren van deze veiligheid.	Er is voldoende veiligheid in het gezin of de gezinsleden willen actief werken aan het realiseren van deze veiligheid.	Er is voldoende veiligheid in het gezin of de gezinsleden willen actief werken aan het realiseren van deze veiligheid.

Doel van de begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Gezinsleden vinden terug zelf oplossingen voor de actuele opvoedingsproblemen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezinsleden vinden terug zelf oplossingen voor de actuele opvoedingsproblemen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De gezinsleden hebben een overzicht van de krachten en problemen/beperkingen op verschillende levensdomeinen. • Gezinsleden gaan in verschillende levensdomeinen aan de slag met doelen om de problemen aan te pakken of de beperkingen te ondervangen. • Een ondersteunend netwerk is geïnstalleerd voor het gezin. • Ouders voelen zich vaardiger om de opvoeding van de kinderen op te nemen.
Netwerk	Netwerk kan betrokken worden.	Netwerk kan betrokken worden.	Netwerk wordt actief en in sterke mate betrokken.
Methodieken	<ul style="list-style-type: none"> • Oplossingsgericht werken 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplossingsgericht werken 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplossingsgericht werken • Netwerkversterkend werken • Ervaringsleren
Duur	25 contacten (6 maanden)	12 maanden	6 maanden
Intensiteit	Gemiddeld 1u/week	Gemiddeld 2u/week	Gemiddeld 3u/week
Verloop	<ul style="list-style-type: none"> • Intensieve startfase • Veranderingsfase (+/- 16 contacten) • Minder intensieve afrondingsfase 	<ul style="list-style-type: none"> • Intensieve startfase • Veranderingsfase (+/-9md) • Minder intensieve afrondingsfase 	<ul style="list-style-type: none"> • Intensieve startfase • Intensieve actiefase: vraagverheldering en netwerk installeren (+/-4md) • Intensieve afrondingsfase
Afronding/doorverwijzing	<ul style="list-style-type: none"> • Doorgaans gaan deze gezinnen verder op eigen krachten. • Indien nodig wordt samen met de gezinnen gezocht en doorverwezen naar gepaste hulpverlening. 	<ul style="list-style-type: none"> • Indien nodig wordt samen met de gezinnen gezocht en doorverwezen naar gepaste hulpverlening. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het persoonlijk netwerk is geactiveerd. • Deze gezinnen hebben doorgaans verdere hulpverlening nodig. • Er wordt samen met de gezinnen gezocht en doorverwezen naar gepaste hulpverlening.
Aanmelding	Rechtstreeks toegankelijk	Rechtstreeks toegankelijk	Toegankelijk via de Intersectorale Toegangspoort

Referentielijst

Nijs, K. (2004) Empowerment als leidend beginsel. In L. Vandemeulebroecke & A. De Munter (Red.), *Opvoedingsondersteuning. Visie en Kwaliteit. Studia Paedagogica 39* (pp. 43-61). Leuven: Universitaire Pers Leuven.

Arjan Bolt (2006) *Het gezin centraal. Handboek voor ambulante hulpverleners*. Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2006, p.383. (27-30)

Hink-stap-sprong. Jo Voets, Lieve Michielsen, en Sarah Hertens. Garant. 200.

BIJLAGE 1 : Algemene begeleidingshoudingen

Aanvaarding en geloof in de mogelijkheden van het gezin

De begeleider engageert zich voor het gezin. Hij **gelooft in de mogelijkheden** van de gezinsleden en van het gezinssysteem. Hij heeft vertrouwen in het proces. Dit impliceert geen houding van 'alles is mogelijk'. Het gaat uit van de overtuiging en het geloof dat iedereen en elk systeem kan groeien, ook binnen beperkte mogelijkheden en binnen ieders eigen geschiedenis.

Naast het geloof in de mogelijkheden straalt hij dit vertrouwen ook uit en deelt het mee in het gezin. Door dit uit te wisselen met het gezin (reflectie), kan het geloof van de gezinsleden in hun eigen mogelijkheden toenemen, wat bijdraagt tot het groeiproces van het gezin.

Belangrijk is dat de begeleider alle personen **kan aanvaarden** onafhankelijk van iemands gevoelstoestand of daden. Dit is geen goedkeuring van iemands daden, maar een aanvaarden en blijven geloven in ieders persoonskern.

Emancipatorisch werken

Er is in de begeleiding specifiek aandacht voor de positieve mogelijkheden en eigen krachten van het gezin. In elk systeem zijn er positieve krachten aanwezig. In de begeleiding wordt vertrokken vanuit deze positieve elementen. Deze worden gehanteerd als motor tot verandering.

Er wordt niet alleen gezocht naar constructieve elementen binnen de persoon of binnen het gezin. Ook mogelijke hulpbronnen in de ruimere context van het gezin worden samen met het gezin geëxploreerd.

In een begeleiding wordt telkens bekeken welke domeinen goed lopen of welke dingen het gezin zelf kan opnemen. Daarnaast staan we stil bij de domeinen die (nog) extra ondersteuning nodig hebben. Het is de bedoeling dat het gezin op termijn op eigen krachten, zelfstandig of met behulp van hun netwerk, verder kan. In de loop van de begeleiding wordt gewerkt aan het verstevigen van de positie van het gezin om de verantwoordelijkheden (opnieuw) zelf op te nemen. We streven naar het vergroten van het probleemoplossend vermogen en naar een evenwicht tussen de draagkracht en de draaglast.

Authenticiteit/echtheid

De begeleider is zijn eigen werkinstrument. Dit houdt in dat de begeleider authentiek aanwezig is. Daartoe dient de begeleider open te staan voor wat er bij hemzelf gebeurt en zicht te hebben op eigen functioneren, eigen waarden en normen. Een goed teamfunctioneren en supervisie kunnen hiertoe bijdragen.

De professionele relatie is open en betrokken maar het is een begrensde betrokkenheid. Het is belangrijk voor een gezonde hulpverlening dat de hulpverlener zijn eigen grenzen en die van de maatschappij (zie verder) aangeeft en respecteert. Dit kan meteen ook een voorbeeld zijn voor het gezin.

Meerzijdige partijdigheid

De begeleider heeft contacten en gesprekken met de verschillende gezinsleden. Het is belangrijk dat de begeleider zich zodanig opstelt zodat elk gezinslid zich begrepen kan voelen.

De begeleider kijkt vanuit alle betrokkenen, ook vanuit diegenen die niet aanwezig zijn, naar de situatie. Het is alsof iedereen aanwezig is, ook al is er maar één persoon. De begeleider stelt de context aanwezig.

Empathie en inzetserkenning

In onze gezinsbegeleiding werken we vanuit een fundamenteel respect voor de eigen visie van de gezinsleden op hun gezinsfunctioneren. De gezinsleden moeten voelen dat de begeleider

geïnteresseerd is en zich wil inleven in hun visie op de zaken. De begeleider gaat als het ware op zoek naar de betekenis die elk van hen geeft aan zijn handelen. Om iemand te helpen moeten we immers weten waarom ze zo handelen. We gaan hierbij zoeken naar de boodschap die achter het gedrag zit, naar ieders bezorgdheid en intenties. We gaan er immers van uit dat verandering slechts mogelijk is als mensen zich begrepen voelen in hun bedoeling. Inzetserkenning geeft mensen de vrijheid om hun handelen uit te breiden, te veranderen of te variëren

De boodschap van al de ouders is steeds: ik wil het goed doen, ik wil een goede ouder zijn van de kinderen. De omgeving wijst hen telkens weer op hun niet kunnen. Ouders moeten eerst kunnen zien dat de begeleider ziet en erkent dat ze het goed willen doen, dan pas kunnen opvoedingsvragen en problemen ter sprake komen. Vooral bij gedwongen hulpverlening gebeurt het dat we in een eerste fase niet rond 'opvoeding' kunnen werken omdat de ouders (nog) niet het gevoel hebben dat hun meestal grote inzet en wil om hun kinderen goed op te voeden wordt gezien en erkend door de begeleider. Pas nadat ouders erkenning ervaren, kan er over de opvoeding en de problemen hiermee gesproken worden.

Wanneer in individuele gesprekken of in gesprekken met een deel van het gezinssysteem conflictsituaties binnen het gezin ter sprake komen, blijft de begeleider ervan uitgaan dat ook een niet-aanwezig gezinslid handelt vanuit een andere, onbegrepen boodschap.

Zoeken naar een begrijpbare taal

Iedereen communiceert (verbaal en niet-verbaal) en dit kan begrepen worden door de ander of dit kan tot misverstanden leiden. Het is belangrijk dat we ons ervan bewust zijn dat zowel het gezin als de begeleider een eigen taal hebben.

Om het gezin te kunnen begrijpen en om zelf begrepen te worden door het gezin is het belangrijk dat de taal die gebruikt wordt verstaanbaar is voor het gezin en de begeleider. De begeleider moet alert zijn voor zijn woordkeuzes. Deze moeten begrijpbaar zijn en niet zorgen voor een onterechte hiërarchie met de gezinsleden. De begeleider probeert zicht te krijgen op het gangbaar taalgebruik in het gezin zodat hij kan inschatten hoe hij zo goed mogelijk begrepen kan worden.

Ook hoe er wordt gesproken is belangrijk. Het ritme, de houding, de bewegingen, de positie,... bepalen wat er gezegd wordt en hoe de inhoud overkomt. In veel van de door Amber begeleide gezinnen wordt de verbale taal bijvoorbeeld minder gebruikt om bedoelingen of persoonlijke reflecties uit te drukken. Het belang van de niet-verbale communicatie is dan des te groter. Omdat er minder algemene conventies bestaan over hoe niet-verbale taal moet begrepen worden is het een uitdaging voor de begeleider om hier voeling mee te krijgen. Door observaties in het gezin en door reflecties van het eigen 'spreken', kan de begeleider meer zicht krijgen op wat de gezinsleden willen zeggen en op hoe hij zelf (mis)begrepen wordt door de gezinsleden.

Ook in contacten met derden kan de begeleider helpen bij het zoeken naar een manier om de boodschappen door te geven en te begrijpen. In de communicatie van gezinnen met officiële instanties merken we dat er veel onbegrip is. Mensen haken af omdat ze zich niet begrepen voelen, zonder dat ze beseffen dat er een verschil is in de taal die wordt gebruikt.

Invloedsbesef vergroten

Vaak hebben de gezinsleden een groot gevoel van onmacht. Ze hebben de indruk geen enkele invloed meer te hebben, noch op elkaar, noch op de buitenwereld. Het is erg belangrijk dat wij dit besef van invloed proberen te herstellen. Pas als mensen opnieuw ervaren invloed te hebben, kunnen ze ook dingen opnemen en hervinden ze hun eigen krachten.

Het herstellen van dit besef gebeurt via de vertrouwensrelatie en op alle niveaus (maatschappelijk - interpersoonlijk – intrapersoonlijk). Via het stilstaan bij hun ervaring van zelf negatief beïnvloed te

worden, breiden we dit stilaan uit tot ze kunnen zien hoe ze zelf positieve invloed op een situatie hebben, hoe ze zelf soms ook positief beïnvloed worden en in laatste instantie naar punten waar ze zelf negatief beïnvloeden. Dit alles via kleine concrete opmerkingen bij hun verhaal. De eerste stap, stilstaan bij hun ervaring negatief beïnvloed te worden, is een cruciale stap die vaak veel tijd vraagt. Het gebeurt ook dat in een latere fase terug moet worden gegaan naar deze eerste stap, bijvoorbeeld omdat mensen (tijdelijk) het gevoel hebben niet erkend te worden in hun benadeling. Doorheen de begeleiding proberen we bij te dragen tot het vergroten van het invloedsbesef. Bijvoorbeeld voldoende tijd nemen om voeling te krijgen met de situatie van het gezin i.p.v. onmiddellijk handelend op te treden. Bijvoorbeeld problemen ontrafelen om keuzemogelijkheden bloot te leggen. Bijvoorbeeld de gezinsleden betrekken bij het begeleidingsproces: de gezinsleden geven zelf vorm aan het proces en worden hier door de besprekingen ook op geappelleerd. Bijvoorbeeld conflicten in het samenleven analyseren en wisselwerkingen van de gezinsleden bespreekbaar maken. Bijvoorbeeld omzichtig omspringen met de afhankelijkheid van het gezin en zorgen dat we deze door onze interventies niet bestendigen.

Perspectief verbreden

Het is de bedoeling dat de begeleider probeert de verschillende verhalen en visies binnen te brengen en bespreekbaar te maken. In gesprek met één gezinslid brengt de begeleider, zonder af te doen aan de kijk van die ene persoon, ook het perspectief van waaruit de andere gezinsleden naar de situatie kijken binnen. De begeleider plaatst op die manier iets naast het verhaal van die ene persoon.

Ook de communicatie met derden kan om verschillende redenen vastgelopen zijn. Het gezin voelt zich niet meer gehoord en de andere mensen hebben de indruk dat het gezin geen rekening houdt met wat hen wordt gezegd of gevraagd. De begeleider kan proberen tolk te zijn en voor de betrokkenen vertalen wat de ander bedoelt. De verhalen van de twee partijen worden naast elkaar gelegd.

Kunnen plaats maken voor de kijk van de ander op de situatie is vaak een heel moeilijke stap, zeker wanneer de communicatie reeds enige tijd is vastgelopen. Iedereen moet zich voldoende erkend voelen in zijn eigen verhaal vooraleer hij kan openstaan voor de ander (zie inzetserkenning). Ook hier blijft de begeleider heel de context aanwezig stellen en zoekt hij van daaruit naar wegen om opening te brengen in de vastgelopen ervaringen.

Binnenbrengen van maatschappelijke waarden en normen

Het gezin functioneert niet op zich maar is gesitueerd in een ruimere samenleving. Mede daarom heeft de begeleider, naast het ondersteunen van het gezin op zich, ook als opdracht om de maatschappelijke waarden en normen binnen te brengen in het gezin. De begeleider wil het gezin helpen om (opnieuw) aansluiting te vinden bij de maatschappij. Rekening houdend met de visie van het gezin willen we hen op een respectvolle manier confronteren met de verwachtingen en eisen vanuit de maatschappij (werk, school, officiële instanties, diensten,...). Gezinnen moeten informatie krijgen over de verwachtingen en regels die gelden.

Het binnenbrengen van andere waarden en normen kan zich uiten in het feit dat het gezin botst op de grenzen van de begeleider, de contextbegeleiding en de maatschappij. Het is belangrijk dat de begeleider zijn eigen grenzen aangeeft en communiceert naar het gezin (zie authenticiteit). Ook andere hulpverleners, de consulent, de school,... kunnen grenzen trekken naar het gezin. Soms botsen de verwachtingen van het gezin met de normen en waarden van derden, bijvoorbeeld rond de noden van kinderen. Het is de taak van de begeleider om, rekening houdend met de visie en de noden van de ouders, de noden van de kinderen en de verwachtingen hieromtrent vanuit de maatschappij naast elkaar te leggen. De begeleider kan ook aangeven welke de consequenties kunnen zijn voor het gezin als maatschappelijke eisen niet worden gerespecteerd. De gezinsleden kunnen zich zo meer bewust worden van hun handelen en de keuzes die ze maken.

Vanuit Amber willen we ook de maatschappij sensibiliseren. In de confrontatie tussen de gezinnen en de maatschappij merken we dat de maatschappij soms tekortschiet. Hierin willen we als dienst een signaalfunctie opnemen.